

שליחות לקנדה

קנדה, במרגוע, אי-שם בצפון, 10.7.55

לחברים היקרים בביתנו היקר,

תמה השליחות. חפצינו ארוזים שוב. נגוזה משאלה ואשליה אישית.

נטלנו את ברכת הפרידה מחניכים וידידים שבחבלי-אנוש נתקשרנו, ובפליטת עצבינו המתפקקים, נסנו מהעיר הנמוגה בחומה המטרף - אל פינת מרגוע צפונית, שחננה אל, בה חורש בחודש יישק, ואגם באגם יגע, טבע רוגע ומרגיע. כאן בעולם אגדה, נושאת את נפשה משפחת שליחים לקדש את השבת הגדולה, המשפחתית. שבעה ימי מנוחה מתוך 107 שבתות ש'מגיעות' לנו. בהציעי אחרנית על פני תתי"ג (813) הימים והלילות שזרחו ושקעו על אדמת קנדה, עולה חיוך של תמיהה על פנינו (אף כי שכחנו מכבר לחייך...). פיסת הדרך שחלפה, נראית עתה כאילו סיימנו הרפתקה שנקלענו אליה מבלי דעת, כי אל דרך הרפתקאות אנו יוצאים. הייתה בנסיעתנו מידה רבה של תמימות. מצד שני - קיבוצניקים המאמינים כי כל העולם הוא טוב, כמו שאנשי קיבוץ הם טובים, וכי העולם הוא המשכו של הקיבוץ, וכי לא הדולר הוא העיקר, אלא הנשמה, וכי אנו נספק את השליחות, והאחרים יספקו ל-שליחים.

מצד המוסדות ששלחו אותנו, כך הייתה מידה רבה של קלות-דעת, ועוד יותר - חוסר אחריות של מנוסים. אל קנדה נכנסנו ללא ויזה. נחתנו בשדה התעופה בטורונטו ביום סמלי למדיי - 1 באפריל... יומם של השקרנים והמותחנים. היה זה מעשה הימור: או שנצליח, או שנפסיד: take a chance, כמו שאומרים בין משחקי הקובייה, אין דרך אמצעית. במקרה כבשנו את ליבו של פקיד טוב-לב, והלז רשם בדרכון רשות להשתהות בקנדה 10 ימים כאורחים שמבקרים קרובי משפחה. קרוב או מודע לא היה לנו בין רבע מיליון יהודי קנדה. אפילו שגרירות ישראלית עדיין לא הייתה אז. צלמים ועיתונאים לא התכוונו להקביל את פנינו. לא היה בזה משום חידוש וסנסציה לפגוש בשדה תעופה ובנמלים הקנדיים יהודים יורדים עם דרכון ישראלי (מאוד לא מכובד כבר אז...). מסתננים למצוא זהב ברחובות טורונטו ומונטריאול. והתקופה תקופת גאות ביורדים...

בשדה התעופה בכל-זאת קיבלו את פנינו שתי נערות ושני נערים, שארית הפליטה של תנועתנו, היחידים שציפו לנו בעיר הזאת. אך אף לא חבר אחד מ'המפלגה המשותפת', גם בכך היה רמז וסמל... הובלנו ישר למלון, כיאה לשליח שאין לו מכרים, ובכיסנו תקציב מצומצם לחודש קיום. מרגע שמעלית המלון ירדה ואנו נשארנו סגורים בחדרנו, החילונו חשים לראשונה שאנו אחראים לעצמנו. לדולרים התייחסנו כתוספת ערך ומשקל, כי הם לא היו רבים, ולפי תיאוריות מסוימות, חומר שיש ממנו מעט, ונזקקים לו הרבה, ערכו עולה (שאלו את שלום קרליץ, יוזיק ואבישי) ויאשרו זאת. הנתונים שעמדו לרשותנו היו: דירה פרט למלון - אין. עבודה - פרט לניקוי המועדון - אין, וזאת עד ראשית שנת הלימודים. היינו: בעוד 5 וחצי חודשים. ריהוט - פרט למזוודות - אין. תקציב - בעין... חברים - אין. מועדון תנועה - בלי עין. מחנה - פנס בשתי העיניים, ומי שיכניסנו במבוכי החיים האמריקאים - מניין? והכול חדש זר, ועכשיו, חבריי בבית, כיצד יוצרים מתפריט זה 'יש מאין'?

רבות הרהרנו באותם לילות בהורתנו, בתנועתנו הקיבוצית. תנועה בעלת ותק של שליחים ושליחויות בארצות פתוחות וסגורות, בעיתות שלום ומלחמה, להסביר מקרה, ואולי לא מקרה מרושל (וזו מילה צנועה) כפי שאנו נתקלנו בו, וזאת לאחר חמש שנות תנועה כאן, 5 שליחים רשמיים של הקיבוץ. היש לוועדת חוץ-לארץ ביקרות על הנעשה כאן בשליחות, ומה מעשיו של השליח? מה ערך להשקעת כוחות-אנוש וחומר, אם בסופה של השליחות מתהווה פער שבולע לתוכו את היש שנוצר, ואיש לא ידע את אשר בא אל קרבו, ושוב יש להתחיל מבראשית... למה לא הגיעו מוסדות הקיבוץ לחוקה ונוהג לזכויות וחובות השליח? האם אין רציפות המתבטאת במוסדות השליחות? פרשה זו דורשת בירור רציני! עם

ראשית חיבוטינו, גמלה בנו ההכרה: אנו לא ניתן שסבלנו יחזור במשמרת המחליפה. המחליף יבוא (או יבואו) אל המוכן, אל כתובת חברית, אל בית ותנועה זמן רב למדי לפני סיימנו את התפקיד.

רבות הרהרנו בחלוקת כוחות בלתי-רציונאלית בין הבירה הניו-יורקית והפרבר הקנדי, על אותן מספר של חניכים. יושבים שם 2-3 שליחים (או משפחות שליחים) בקומנה שיש בה מסורת וצידוד ויצוג וגו'... וכאן...? אך אי-אפשר לאזן את הכוחות, כי כל אלה המוגדרים כשליחים, כיום שליחותם היא רק אמצעי לצרכיהם האישיים, לרוב רפואיים. ולכן, אי אפשר להזיזם.

עד מהרה הסקנו את המסקנה המוכרת והאכזרית, כי שליחות וצרכים אישיים אינם יכולים לעלות בקנה אחד. מי בפני מי יוקרב? זו שאלה התלויה באישיותו של השליח, ואולי בקטגוריה של מצבו האישי. במקרה שלנו, שנתיים וחצי שנות העדרנו מהבית, היו קודש לשליחות, רק לה ולמענה בלבד. לכן, אותו אבר סמוי הקרוי מצפון, אינו מציק לנו, מצפוננו התנועתי – מצפונה של השליחות - נקי וטהור. לפחות בצד אחד של החשבון יצאנו נקיים. גם בצד השני של החשבון יצאנו נקיים, אך במובן האחר, השלילי...

הדבר שהכביד על החיים והכשיל יותר מכל את מלאכת השליחות במלואה, היה ההכרח הבלתי מוצדק לעבוד יום מלא, על מנת להתקיים חומרית, כתוצאה מהיעדר כל הקצבה או תמיכה כספית מכל מקור שהוא. יוצא, אפוא, כי כל שעות היום עיקרו של המאמץ הפיזי והנפשי של השליח, הוצא למען עצמו ומשפחתו, לקיום חומרי. האין זה דבר והיפוכו?! לעקור שני כוחות עבודה מסיודור העבודה של המשק, לשלחם מעבר לים למען יקדישו את כל זמנם לקיום עצמם? היות ונשאנו עימנו גם את תעודת קיומה של השליחות, היה עלינו לעשות עבודה כפולה. משימה כזו היא על-אנושית, ואין עימה עבודה למילוי המשימה. לכן, היו ימים ושבועות שהפכו לגיהנום. שעת האפס בכל המובנים, הייתה תמיד שעת חצות, והעניינים הסיודוריים בלתי מסודרים ובלתי מושלמים, והרגשת החוב גדלה.

מבחינת אפשרויות העבודה למען התנועה, היה מקום לעוד שליח לפחות. לסמוך? אין על מי. בתנועה עדיין אין בוגרים שניתן לסמוך עליהם אף במשהו. מה שהשליח לא יעשה - לא יעשה. מטאטוא החדר והחצר, ועד הודעות טלפוניות ועד... האווירה המוסרית אינה של הסתמכות על הבטחה ואחריות אישית ללא פיצוי חומרי. המילון הניסיוני אומר 'לא' הוא 'לא'. 'האולי' הוא 'לא'. 'וה'כן' הוא 'לא'. את היתר יעשה השליח.

המסקנה המעשית - כפליים לעמול. זמן מניין? דופק הזמן הוא מהיר מדי. למרות שהוא ארוך יותר, הוא נגמר מהר יותר. השבוע מתחיל ביום שני, ומסתיים ביום שישי בצהריים (יום שישי הקצר), ואחריו שני ימי שבת שהפעילות וחוסר המנוחה בשניהם גם יחד, קשים מכל שבת נורמאלית אצלנו האסיאניים.

מתבקש תקציב משוריין של זמן: מחצית היום בכדי לחשוב, להכין, לשוחח, להספיק לנשום, למלא את השליחות. רק המחצית השנייה של היום - קודש לעבודה חלקית למען קיום חומרי. במידה שאין הכנסה מספיקה, תהיה אחראית קופת הקיבוץ או קופת השליחים המרכזית לתקציב חודשי משוריין. כך נהוג ב"שומר הצעיר", כך נהוג ב"הבונים", כך הגיוני. למה אנו הוותיקים מפגרים, מתרשלים, מעמידים במבחן שסופו הכשלה? חברינו בניו-יורק לא עבדו יום שלם. קיימו תנועה על אף היותם רבים יותר במספר ובנוחות החיים. השתדלנו לספר בכנות לחברינו השליחים בניו-יורק, בפריס ותל אביב כיצד אנו חיים ומה מעשינו. משתיקתם הבנו כי זו הדרך ההכרחית. נשאנו בעול ושתקנו. מסתבר שכולנו עניינים מדיי.

משהתקרבו השנתיים לסיומם, שוכנענו - מניסיונו העצמי - כי זה אבסורד! אבל, כאמור, היה זה כבר ראשית הסוף. דאגנו שהשליח-המחליף יגיע בזמן. היה חוזה ג'נטלמני בין ועדת חו"ל ובינינו. עליו היה להגיע לראש-השנה, לחנוכה, לכל המאוחר לפסח. דאגנו לניירותיו, הכול היה מוכן בזמן: עבודה נוחה למחצית היום, דירה ומיטה מוצעת, שולחן ערוך, בית קולט - מכסימום. בנס הוא הגיע רק 6 שבועות לפני עזבנו. באפס כוח, מיואשים מוועדת חו"ל ומחולשותיה, ברכנו בלית-ברירה גם על כך. במקום שנדאג בשבועות האחרונים גם קצת לעצמנו (עד אז לא הייתה אפילו שהות של מחצית יום לצאת לראות את אשר אנו זקוקים לו מבחינת חפץ או לבוש) עתה היה עלינו להכניס לעבודה את השליח ועוד

חברה שבאה מניו-יורק לעזרה, וזאת בערב המחנה על כל סבך ענייניו. העומס הגדול ועימו המתיחות והעצבנות. שבועות סיום אלה, היו סיוט וטירוף.

לתמונה הזו ברקע מלווה באופן מתמיד 'אשת השליח', כינוי שבמציאות המיוחדת שלנו, היה למוצאה לרוב במטבח מכינה את הארוחות, מגישה את הארוחות, שוטפת כלים וחוזר חלילה... לשולחנה הערוך בטעם של ברוריה, הסבו תמיד בארוחת צהריים וערב עוד 2-3 אוכלים-אורחים נוספים. מבחינת עבודה על מספר אוכלים ושירותם המלא, דומני כי ברוריה לא פיגרה אחת טבלת סמינריון העבודה של הקיבוץ. מכאן תשובה לכל השואלים והמתעניינים - האם ברוריה השמינה? בארץ בה שותים חלב רזה כדי לשמור על דיאטה פיגורטיבית, ומוצאים מיליונים לתעמולת פרסומת להשתמש במרגרינה ולא בחמאה, מאותו טעם. ובשר זול יותר מירקות, וחלב זול מגוזו וגו'. לא. ברוריה לא השמינה, אף כי בבית היה כל טוב. היחיד שעלה במשקל קיבל כרס וקיבל קרחת, הרי זה החתום מטה. כי בכדי שיהיה תיאבון ותענוג מאוכל, צריך שיהיו נתונים מוקדמים, שיאפשרו מנוחה, רגיעה, סיפוק, שקט נפשי, בקיצור - לא להיות עייף. בתנאי החיים שלנו, זה היה בלתי-אפשרי עד היום האחרון, והשעה האחרונה. הודות למסירותה של ברוריה במשק-הבית, הודות לדאגתה לילדים, הודות לחוש הצניעות והחיסכון שלה, יכולתי לנוכי לעשות את עבודת השליחות. יכולנו בכל-זאת להתקיים שנתיים ומחצה. אני לא גמלתי לה כפועלה, לא היו לי עצבים, ולא סבלנות לאחר יום של לימודים בשני בתי-ספר (השיעור האחרון הסתיים ב-6.30 בערב), עם דאגה מתמדת לתנועה ענייה ודלה, מניין דולים כוח לשוחח בניחותא עם הילדים והאישה?! וכאשר נמצאו אותן שעות בודדות מקריות, הן התפצלו ונופצו לרסיסים, בגלל טרדנותם (האומנם?) של חניכים ובוגרים שביקשו ושאלו על הא ודא דרך הטלפון, או פנים אל פנים, והרי חובה ונימוס והכנסת אורחים קודמים לזכויות המשפחה.

בבית-השיטה, דומני, נשאה ההסברה פרי, שאין מסדרים עניינים בשעות הפנאי, כאשר הורים מבלים עם ידיהם בחוג משפחתם, ואין מטרידים בעניינים סידוריים בשעות הארוחה. אך כאן, יש כללי-חיים שאינם עומדים בזהות לרצון, לצורך הסברה וגו'. בין 4.00-5.00 אחה"צ חוזרים הכול מעבודתם, ארוחת ערב אוכלים מוקדם, ו'שעת הילד' היא השעה הנוחה היחידה לתפוס את האיש המבוקש בביתו. כי לאחר הארוחה, הוא נעלם עם או בלי אשתו, וכן להיפך: לשיבה, לסרט, לקפה, למשחק קלפים, או בינגו. (מה זה, אסביר בבית), וממילא לא קיים במציאות הווי שכזה הקרוי פגישה הורים עם ילדיהם. הילד הוא יצור עצמאי. מהגיל שחדל ללכת על ארבע, הוא מסוגל להחזיק אקדח באחת משתי ידיו, ולתקוע את זוג עיניו במכשיר הטלוויזיה. הורים אינם מטפלים בילדים. אך אם הילד נטפל להוריו, ובעיקר לאימו, האם שולחת אותו לקנות בבית-מרקחת חוברת 'קומיקס', ואז נשאר הילד שעה ארוכה לעלעל בחוברת המותחת בצורה הרצחניים, ואם הוא ממשיך לנדנד, מוסיפים לו עוד 5 סנט לליקוק גלידה, או סותמים בבקבוק 'קוקה-קולה', או מאיימים עליו ש"כאשר אבא יבוא, היא תספר לו". ואז, התקציב השבועי של הבן בסכנה, וכך מיד הכול מסתדר... הבן השורר שוקע בספה הרכה, ועוקב בהולם-לב אחר סרטי מערבונים מתקופת הזוהר של החלוציות האמריקאית בישובי הספר. 'המערב הפרוע', מכשיר זה הקרוי טלוויזיה, או לשם קיצור טי.וי, (האמריקאים חסכוניים ועצלנים, במקום לברך "גוד ביי" הם פולטים "היי!" ה'טי.וי'. הינו מכשיר כל-בו, ו'במקום' לכל, לא רק במקום הורים, אלא במקום ספר, סרט, חברה, דעת ושיעורים.

צאו וראו, עד כמה אנו, האירופיים אסיאתיים, פרימיטיביים הננו. מאמינים אנו בחינוך סוברים שהילד זקוק לאהבת הורים, לצוותא משפחתית, משתוקקים להתפרקד עם הבנים על הדשא, ולהביט בשמיים טהורים, ולשאול שאלות בלחש, בשבת - לצאת ברגל לשוח בשדה, לקרוא לפרח בשמו, ליהנות מהתעלסות הציפורים... זכורני בכינוס העולמי לבריאות-הנפש התריס רופא פדגוג, נבון, כלפי אלה המרבים לטעון בגידול דור ילדים חולי-נפש ביבשת הזאת, הנזקק במידה סיטונאית, לפסיכיאטרים. הוא אמר: "אתם, ההורים, במקום לבזבז זמן וכסף על רופאים, צאו עם ילדיכם לדשא שמאחורי בתיכם, ובלו במשותף איתם". אך מי טיפש שיקריב את עצמו, את נוחיותו וזמנו המועט למען ילדיו? מוטב לשלוח אותם למוסד פרטי הגון, עשיר, מפורסם, ובלבד להיפטר מצרה זו הקרויה 'דאגה וחינוך ילדיך'. האמריקאים התקדמו, אך רחוק מדיי ונוח מדיי.

ילדינו, השניים, התבגרו בשנתיים, זאת אי-אפשר היה לעכב. לשמחתנו, גילם הוא גיל שמסוגל כבר לקלוט מראות ומאורעות, להתרשם, ללמוד, להבין. הם קוראים בכל עיתון יומי, באופן חופשי. התמצאות בעיתון, אינה דורשת בגרות מסוימת, כי העיתונות היומית והשבועית כאן, היא ילדותית, סנסציונית, ציורית, ואין לה ולא כלום עם מושג העיתון והעיתונות הישראלית, למשל. מבחינת הילדים, היה הביקור חיובי. הם זכו להציץ לעולם הגדול, הציצו ולא נפגעו. הוריהם כיוונו את עיניהם וליבם. לא פינקנו אותם. הם טעמו מ'עץ החיים' ובכל זאת, נשארו בני-קיבוץ, כפי שהיו. מחשבותיהם והליכותיהם בוקרו על-ידי הוריהם. לנו היה איכפת. כי כל-כך קל להתפתות לקסמי השווא היום-יומיים, כל כך קל להתבלבל, להיות כמו כולם. הם חיו ב'אצלנו הקיבוצי' שהיה נר לשיחותיהם, ביקורתם והליכותיהם. בכל-זאת, קשה היה לקלקל בן קיבוץ בזמן כה קצר. הילדים למדו שפה ושולטים בדיבור, קריאה וכתובה. השפה תהיה להם לתועלת בהמשך השכלתם בבית-הספר, ולהנאתם האישית. מה שחסר לילדים יותר מכול, והיעדרו - השרה בדידות, זוהי חברה. הכיתה אינה חברה, הרחוב אינו חברה, בעיקר, הרחוב שלנו שמחציתו - איטלקים, רבעו - יפנים ואוקראינים וסתם ילדי גויים, והנותר - ילדי יהודים, לא מעשירי קרת, גם יורדים מתבוללים בכל גיל לשון ונפח... בארץ המעודדת את ההתבודדות הלאומית, כל חטיבה לאומית או דתית, שומרת על התבדלות בלתי-רשמית, כך שהבית או דירתנו בקומה השנייה, היה כלובם, ובו 'מכשיר הקסם' - הטלוויזיה. דרכו, קנו ילדים במרחבי תבל כשהתעייפו מקריאה ומציפייה לאבא. רזיה הייתה חברתה לגורל של הכלבה לאסי, הצוללים במעמקי הים, חוקרי המרחב וגיבורי המדע, היו חברי רוחו של חגי. חגי היה גם הרפורטר לחדשות בעת האוכל, מהנשמע והנראה על פני כדור ארצנו הסדוק.

בעולם זה ש'זמן הוא כסף', וכסף הוא תוכן חיים וחזק מכל תאוה, לא יכול היה אב זה האוהב את בניו ושבניו ציפו לו יום לשאול אין-סוף שאלות, למצוא את שעות הפנאי לשבת עם ילדיו בהכנת שיעורים, בשיחה, במשחק. זכורני שנקראתי למשרדו של מנהל בית-הספר העברי בו הוריתי, ונתבקשתי להחליף מורה שחלה ל-2 שעות נוספות ליום, סירבתי ואמרתי כי אב לילדים אני, ועלי למצוא זמן גם עבורם. הוא צחק צחוק לגלגני מנהלי, ואמר: "רואה אני כי 'רוק' אתה עדיין. איזה אדם על פני היבשת הזו יסרב לקבל עוד 5 דולר ליום, כאשר זמנו פנוי?". אמרתי: "איני פנוי, זמני הפנוי מוקדש לאשתי וילדיי". אמר: "אתה מדבר בשפה שאינה מובנת כאן, אתה צריך להסתגל..." (אני תקווה כי אלה היו ויישארו שתי שנים יחידות בביוגרפיה של ילדי ושלי, שחיינו כה קרוב יחד, ובכל-זאת כה רחוק זה מזה, ובנפרד. סובר אנוכי כי העיר כמקום חיות טוטאלי של המשפחה, אינה יכולה לספק את שלימות היחסים בין אבות לבנים. המשפחה נהרסת. אין בה, ואין לה תוכן משותף, היא out. שעות הפנאי ביום חג, חול וחופש מוקדשות לעשיית כסף וצבירתו מילדות! בזה מתבטאת ההתבגרות והעצמאות, ומשיש בידי הבן או הבת סכום כסף שהוא עצמו הרוויח, הרי הוא עצמאי וחופשי לעשות בו כרצונו מבחינת התוכן, המטרה והזמן. יוצא, שמטרת-חיים זו, המעודדת על-ידי ההורים, ללא הבדל מעמד סוציאלי, מזרזת ומזכה את הילד להינתק ממוסר אב ומתורת אם.

- אתה צריך להבין, זו אמריקה! לדור הילדים, יש זמירות חדשות.

- אני הבנתי. אף פעם לא הסכמתי, זה דור שמאבד עצמו לדעת.

(נראה לי להפריד: על המשפחה בקיבוץ. אפרת)

- עבורנו, כמשפחה, הייתה זו הפעם הראשונה לחיותנו מחוץ לקיבוץ - בעיר. לאחר שטעמנו מניסיון חד-פעמי זה, לאחר שהתבוננו, עקבנו, שוחחנו, קראנו בנושא זה, יכול אנוכי לומר בלב מלא, כי איני יכול להמיר את חיי המשפחה במסגרת הקיבוץ, באלה שרוב-רובו של העולם חי אותם כאן כיום. ואין זו שאלה של אמצעים חומריים. חיינו הקיבוציים שלמים יותר, יפים יותר, עשירים יותר, אנושיים יותר! לו רק היה לנו גם קצת מהשפע החומרי שכאן... חיי החברה בקיבוץ, העשירים בתכנים, נובעים מצרכיה, ולמענה - הווי המשפחה המאושר. הצלחותינו בשדה החינוך המשותף, משטר דמוקרטי וחופשי המזכה את החבר והחברה בשיווין ערך מלא, אי-התלות הפטריארכאלית של אישה בבעל, העסיקו ומעסיקים הורים וסוציולוגים בורגנים.

הייתכן שאפשר להגיע לאושר הפרט ולאושר בכלל בדרך מודעת, גם מחוץ לחברה הקפיטליסטית? הייתכן שכיום ניתן להשיג בצורת חיים קומונאלית מה שיקר מכסף, ושלא ניתן לקנותו בעד כל כסף, שסוציאליסטים, אנשי דת, ואלה המורדים עוד כיום בנחשלות ובניצול מאמינים בו, ניחא. אך מצאתי, להפתעתי, מחקר מעניין בחוברת האחרונה של הרבעון האמריקאי לאנתרופולוגיה הנושא כותרת: "האם המשפחה היא נצחית?" הפרופסור החוקר הינו יהודי אמריקאי, ומחקרו מוקדש לבעיית חיי המשפחה בקיבוץ. אותו מעסיקה השאלה - האם קיימים חיי משפחה בחברה מודרנית החופשייה, שהם שונים במבנם מהמקובל בחברה הנוצרית? ארבעה יסודות מקיימים את המשפחה, לדעתו, והם:

1. חיי מין. 2. פרייה ורבייה. 3. אחריות ההורים לחינוך. 4. שותפות כלכלית.

לאור 4 הנחות אלה, הוא יוצא לבחון את חיי המשפחה בקיבוץ. שלוש ההנחות הראשונות, ובעיקר השלישית, קיימות גם אצלנו ביתר טוהר-מידות ואמת חיים, אך ההנחה הרביעית - שותפות כלכלית בין בני-הזוג - אינו בנמצא בפרקטיקה שלנו. הזוג בקיבוץ בא בברית חיי המשפחה, לא למען השותפות הכלכלית דווקא. שותפותו הכלכלית מתפשטת על פני החברה כולה, בחלוקת העבודה הרציונאלית בין עובדיה, בהתאם לצורך ולכישרון, בשיווין ערך העובד ומקום העבודה. המחקר מעלה על נס את מוסריות חיינו, ומציין את גן-העדן החינוכי שחיים בו ילדי הקיבוץ. הפרופסור המערבי מוכרח היה להודות בעל כורחו, כי חיי המשפחה שלנו, שהינם חלק אורגני מתפיסת ומבנה חיינו, יש בהם, ורק בהם, שיווין ערך של המינים, שאין בהם דופי או סטייה מוסרית, וכי האושר והשמחה המלווים את חיי ההורים והילדים, אין למוצאם בשום חברה מודרנית ודמוקרטית, פרט לחברה הקיבוצית אותה חקר: "השותפות הכלכלית של הזוג".

(קטע לא ברור - א.) כתוספת עדות, באים - אנוכי והשותף הכלכלי שלי - להעיד בפני חבריי ובפני אותו פרופסור כנה, כי חיפשנו (אשתי ואנוכי) את יתרונה של אותה שותפות כלכלית במסגרת המשפחה אצלנו, ובעיקר, אצל ותיקים ושלמים מאיתנו, ולא מצאנוהו, את היתרון. נהפוך הוא - בשותפות זו יש יותר דאגה, יותר חוסר ביטחון, יותר בעיות, ויש בברית המשפחתית במציאות האמריקאית, יותר ניצול הדדי, והוואה הדדית - מינית וחומרית. זה שיתוף קלוקל, על כל פנים, משותפות, הדברים כבר רחוקים. חיי המשפחה 'הנורמאליים', יש בהם הרבה א-נומאליה. הם מתפוררים. כיום חיי המין והמשפחה, מהווים בעיה ודאגה ראשונה במעלה בתרבות הזאת. רק שני יסודות הראשונים, נשארו קיימים, מתוך הארבעה שמנה הפרופסור.

(אולי תת פרק על חיי קיבוץ - אפרת)

חטא חטאה התנועה הקיבוצית לעצמה, על שמשך למעלה מדור של חיי קומונה משגשים ברוח ובחומר, לא נתפרסמה בשפה האנגלית ספרות אינפורמטיבית, מחקרית, בלטרסטיטית, חינוכית, אודות חיי הקיבוץ ויסודותיו. חיינו אינם ידועים, ובמידה שידועים, אינם מובנים. הסירוס בזדון ובשגגה, מתוך דעה וקדומה ובורות, מרובה וגורע. הצנענו לכת מדוי, עסקנו בבית, ושכחנו את העולם. אנו זקוקים לאוהדים ומבינים בכל אתר ואתר. הדבר דרוש לנו בעיקר בארצות האנגלוסקסיות למען חניכים, מדריכים, הורים, ידידים, שונאים, מורים, מנהיגים - גויים כיהודים. דבר מודפס עם צילום ואילוסטרציה, משכנע יותר מאשר דיבור. כדאי לו לקיבוץ להיות חלוץ גם בכך.

על אף השקיעה, הסיאוב והניהיליזם, מחפשים נוער ומבוגרים, דרך-חיים שיש בה טעם. כיום, יותר אולי מאשר פעם, אמנם דרך הקומונה ביבשת ארכי-אינדיבידואלית זו, היא הקוטב הנגדי לתפיסת העולם השלטת, ואף על פי כן, היא הניתנת. הקיבוץ, כדרך חיים דמוקרטית בעלת מוראל גבוה שהאנושות יכולה למצוא בה את סיפוקה והמשך גידולה, עליה לקסום לבני האינטליגנציה היהודית ששבעה וסבאה, ובכל-זאת, לא באה על סיפוקה, ועוד מחפשת דרך ודבק. עלינו לבוא לקראתם כהצעה נוספת לבחירה - שלח לחמך, קשר עם אישים. אחד מתפקידיו של השליח, הוא לקשור קשרים עם אישים יהודיים וגויים, ולקרב את ליבם, מוחם, וכיסם לרעיונו, מפעלנו וביטאוננו. מנהגים סוציאליסטים, סוציולוגים, מרכסיסטים, מרצי אוניברסיטה, עורכי עיתונות חברתית וחקלאית - כל אלה מבקשים להתבטא, מעוניינים לעשות היכרות עם מפעל לאומי וסוציאליסטי. הם זקוקים לביטוי לא פחות מאשר אנו זקוקים לשמוע וללמוד מהם. נפגשתי עם אחדים מהם, אנשים חביבים ונכונים להושיט יד, שביקשו פגישות נוספות, קשר, הצעות לכתבות נושאים. לא יכולתי להתמיד בשמירת הקשר, כי זמני בקושי הספיק לי לראות את משפחתי, ולשמור על קשר. תנועתנו זקוקה

להרחבת מעגלי המגע, זהו אחד מחובותיו ושלוחותיו של השליח. לכך דרוש זמן ושיטתיות. על השליח ללמוד מבעיותיה, ניסיונה, והישגיה של הארץ בה הוא שוהה.

קנדה - יש הרבה מן המשותף עם מפעלנו: ארץ צעירה, בראשית התיישבותה והתפתחותה, רעננה, ודינאמית, רבת ניגודים בטבע, ובשיטות המינהל החברתית, רמת חיים גבוהה, המילה האחרונה של המדע והטכניקה, ארץ של קיבוץ גלויות, ארץ המאחדת 11 מדינות עצמאיות במשטרן הפנימי. יש בה מדינה סוציאליסטית, ויש בה מדינה בעלת משטר ראקציוני, יש בה מדינה שרובה משטר קתולי-צרפתי אדוק ונחשל, ויש בה מדינה שעיקרה פרוטסטנטי-בריטי וחופשי. תרבות וכלכלה שמשתדלים למזג את המסורת הבריטית, עם האמריקאית.

בטורונטו הבירה התעשייתית והמסחרית, השוכנת לחופו של אחד מ-5 האגמים הגובלים עם ארה"ב, מתקיים מדי שנה יריד מסחרי עולמי, שבו משתתפות מדינות המערב והמזרח, אירופה ויפן. וכן, תערוכה שנתית, היחידה בעולם ביבשת האמריקאית, של מוצגי תעשייה, חקלאות ומשק-בית מתוצרי ארה"ב, קנדה ובריטניה. בה מוצגים באופן מלא המשק החקלאי הקנדי, ההישגים הראויים לציון בענפי החי וגידולי-השדה, מכונאות, שכלולים ודרכי אריזה. רק למען תערוכה חקלאית זו, היה כדאי לשלוח את ועדת המשק של הקיבוץ לביקור כאן. שליח עם זמן, יכול היה לספק לוועדות המשקיות-טכניות של הקיבוץ שפע של חומר ואינפורמציה מועילה וחדשה. יוס (פלד) נדד ממשק למשק על פני יבשת גדולה, וכאן, בתערוכה, הכול מרוכז וניתן לבחינה והשוואה. שליח צריך לפעול גם כמליץ למועיל ולראוי שבמשכני חם ויפת, למען ישומש באוהלינו הקיבוצי השכלולים וההמצאות החסכוניות, הקטנות, יש בהן מן השימוש המידי וניתן ליצרן במוסדותינו, ואף לשווקן לעיר. למען איסוף, מיון והגש - בכל זאת יש צורך שוב בזמן, בתשומת-לב, ובטיפול וקשר. לי כל זאת לא היה. אני הייתי בבחינת 'שור חסום בדשא'.

אני מנסה למנות את שטחי הפעולה שהשליח יכול וצריך לטפל בהם, כי חברנו השליח, הוא עינו ואוזנו של כלל הקיבוץ על קשת פעילויותיו, ולא רק שליח לנוער. השתדלתי להתחקות אחר העיתונות העיתית והיומית. נוכחתי לדעת עד כמה דלים אנו בידיעותינו בארץ, בהיעדר המקור הראשון. הפובליציסטיקה ומאמרי הביקורת, הם חופשיים, על רמה גבוהה ומאלפים. הביקורת היא אזרחית, לא פוליטית, קוראת לאזרח לחשוב, לשנות, לעמוד בשער, מגישה עובדות ותעודות, חומר נפלא לאדם חושב, משמשת הצצה לפניי ולפנים, על החיים האמריקאים כמקור להשכלה ודעת. ככל שגיליתי יותר עניין, ויותר חומר, כך פחת הזמן שעמד לרשות תענוג אידיאי זה. סבורני שבכל חוג מורים בבית-ספר של הקיבוץ, צריכה להתקבל בקביעות ספרות עיתית זאת (כגון "הניישון", "ניו-רפובליק", "הרפרס", "סטוד-די-רביו", "יונייטד סטייטס אנד ניוז אופ די וורלד"). מורה שלנו להיסטוריה, סוציולוגיה, ספרות, המחנך שלנו כאיש חברה - חייב להציץ בחומר זה למען עצמו, למען הגש חומר בשיעוריו ושיחותיו, למען הרחב דעת כלל החברים בקיבוץ, מדי פעם בתוכנית ליל שבת ובירחי לימוד.

שליחנו ביבשת זו, המצוי על ידי עיתונות זו, צריך שיהיה מחונן בחוש לברור את האקטואלי והאופייני, לתרגמו או לשלחו כמות שהוא לביטאוננו הקיבוצי - "צורר לחינוך", "בקיבוץ", "למרחב". שליחנו הפזורים על-פני ארצות ויבשות, יכולים וצריכים לשמש גם ככתבים של תנועתנו. כוחותינו - מצומצמים, ולכן שליח אחד צריך לעשות עבודתם של כמה פונקציונרים. ינתן לו הזמן - והעבודות תעשנה. אני, כשלעצמי, יום-יום רדפה אותי חובה זאת. בעוברי ליד קן העיתונים ברחוב, דפדפתי בכותרות ובכותרות-המשנה, ראיתי לנגד עיניי, מבעד למאמר, את הכתובת או את חוג האנשים שאותם יעניין הנושא. קניתי, גזרתי, תלשתי את המאמר, טמנתיו בתיק לעת-מצוא, אך ההזדמנות, אף פעם לא נזדמנה. אין-סוף פעמים התחלתי לתרגם, לסכם, לכתוב, אך יותר מאשר שורות ספורות, לא התאפשר לי. חפצתי להביא עימי מאמרים, מודעות פרסומת, קריקטורות, צילומים שידברו בעד עצמם, מהם השתקפה המציאות ביתר שכנוע מרשימות ומעובדות הנראות כמוגזמות או 'חשודות'. ארגזים נערמו וגאו מחופש לחופש, ומחג לחג. (הם מרובים כאן מאוד) נדלקה התקווה והאמונה כי אצליח להתייחד עם האותיות השחורות, ותקוותי נכזבה... החובה - קודמת ל'תענוג', וכך הגיעו ימי האריזה, ומאות ק"ג של נייר יקר ומועיל, הוצא לרחוב להישרף באשפתות העיר, ועימו נשרף ונגוז חלום קטן... זה היה שכרה של כוונה טובה בשליחות של צינוק.

מה מביאים הביתה? 2 חבילות של עצבים בלתי-ארוזים, ניסיון חיים פרטי עם סיכום, היכרות אישית עם תרבות המערב. ובחומר? 3 ארגזים של 'שמעטס', בגדים משומשים. האם אי-אפשר היה יותר? ודאי שאפשר היה. 300-30 ק"ג כל אישה ממוצעת מסוגלת למלא ארגז של 100 ק"ג. די הייתה במודעה קטנה בעיתון יהודי מקומי, כי השליח מוכן לקחת עימו בגדים משומשים לעולים חדשים שהגיע לקיבוץ, בכדי שאיהפך, למשך שבוע ימים, לסמרטוט המחזר על הפתחים, אוסף חבילות ונושאן על השכם. עשיתי זאת בגאווה ובסיפוק, ידעתי את שימושן וביקושן. הצטערתי רק שלא היה לי פנאי ואמצעים לאסוף שבעים מונים יותר...

אך גם עלבון כמוס נושא אני בליבי: עבדתי בין אנשים ועם אנשים. את כולי מסרתי עד תום. לא במעט למענם (זה לקח זמן עד שהבינו זאת). לא ביקשנו תודה, אותה קיבלנו בשפע ותמורה אישית. אבל, משהו למען הקיבוץ, הקולקטיב מתאמץ לשלוח שליחים שכאלה אליהם ולמענם. הוי בכורמיזא... (? - א). איך אומר הגמגמן מאותה בדיחה? צריך לדעת לדבר ('מאדרף קענען רעדן'). אנו לא ידענו, לא העזנו לבקש מיהודים טובים למען הקיבוץ. היהדות – עשירה, הכסף מצוי יותר מתמיד, היהודים האלה, הקצת ותיקים, עושים הון, יש נכונות לתת, צריך שיימצא הנדבן העקשן, בעל כישרון השכנוע, הוא ודאי היה מצליח לקבל תרומות לבניין חדרי תרבות 'על שם' וגו'...

על סמך הניסיון המוצלח של זוג הורי וידידי כיסופים, וכן בדומה לקיבוצים אחרים שבניהם עלו מיבשת זו, יש "חוג ידידי הקיבוץ" המקדיש חלק ניכר מפעילותו החברתית, לאיסוף כספים, חומרים ומכשירים למען הקיבוץ, והיהודים נותנים ברצון, בהבנה ובכבוד. על סמך ניסיון זה, סובר אני כי יש להקים איגוד רשמי של קרובים על פני יבשת זו, ושהקבוצה כגוף, תציג בפניהם משימה משותפת, למענה יעבדו משך השנה. בטוחתני כי הם יעשו זאת ברצון. הדבר חשוב לקרובים, לא פחות מאשר לנו. עבורם הפעילות היהודית היא המקיימת אותם: ארץ ישראל ומדינת ישראל. היא המקיימת את הפעילות החברתית - בכלל, ושל איגודי הנשים - בפרט. הכסף נאגר בדרכים אופייניות ליהדות האמריקאית: בהזמנה לתרום בבית פרטי, וכל הבא תורם - במסיבה שעיקרה משחק קלפים, שאחוזים מרווחי, מוקדשים למטרות לאומיות. אם בן או נכד נולד, או מתחתן בישראל, למשפחה כאן, המתנות או תמורתן, מוקדשות דרך בעלי השמחה למען הקיבוץ.

לקיבוצנו יש לפחות תריסר קרובי משפחה. תריסר זה יכול להכפיל ולשלוש את מספרו אם יסביר מיהו אותו קיבוץ מבחינת ביטחון ויחוס (אין הצדקה שחברים פרטיים יקבלו חבילות על חשבון החבילה הקולקטיבית למשק, שניהם – אדרבא). לא ניצלנו את כל האפשרויות, לא ידענו כי הם כאן מחכים להזמנתנו. לו היה עומד מקור כספי מתמיד לצרכי פרסום למען 'הקיבוץ המאוחד' וניתן היה בכספים אלה לפרסם מודעות בעיתונות היומית והשבועית, בשעת הרדיו היהודית, כי 'הקיבוץ המאוחד' מוכן לקלוט ילדים בודדים, משפחות בכל גיל ובכל מצב סוציאלי, כי אז מימדי קליטת העלייה הישירה מכאן, היו ניכרים עד מהרה. מה דוחף משפחת הורים פלונית לשלוח את בנה לשנה לארץ לאחר בר-מצווה או כמתנת בר מצווה? מה דוחף בת למשפחה ותיקה, דוברת עברית, להכות שורש דווקא בקיבוץ? מה דוחף מורה ותיק לעברית להעיז ולחשוב על עלייה לארץ ולקיבוץ? מה דוחף אמן רווק שהכיר את הארץ דרך מח"ל לחזור אל הקיבוץ ובו לשקע את יצירי רוחו? מה דוחף בן למשפחת יורדים להיפרד מהוריו ולחזור כאדם עצמאי לקיבוץ? מה דוחף משפחת פליטי שואת-אירופה, אנשי תנועה מנוער, לבקש את עתידם למען בתם היחידה דווקא בקיבוץ? מה דוחף הורי חלוצים להתמזג עם בניהם המאושרים בקיבוץ, לחפש קיבוץ הולם גם למענם? דרכי אנוש – מי ידע? אך אלה היוצאים מהכלל. דוגמאות השוליים, מחפשות פתרון לחייהם, לעתידם. הן מחפשות את כתובתנו!

רבים אינם יודעים כי הקיבוץ פתוח הם סוברים שזה בית פרטי של קולקטיב של אנשים, וכי יש צורך ברישיון, בכסף, על מנת להתקבל בפרוטקציה... הנה כאן בבית-מרוע נפגשנו עם חברה רווקה, בעלת עבר תנועתי, דרך רוסיה פולין עד כאן שאינה מוצאת סיפוק למרצה. היא בעלת מקצוע ומרוויחה יפה, חפצה לעלות לקיבוץ. אך ספרו לה כי הקיבוץ אינו מקבל כל אחד, כי הקיבוץ סגור, כי החדש - זכויותיו נחותות דרגה לעומת הוותיק וגו'. אויבי הקיבוץ רבים, הדיבה מזעזעת, לא נשאר מתום. כאן מתקבל הרושם כי הקיבוץ כבר התחסל, פשט את הרגל מבחינה חברתית ומוסרית, כי העזיבה גדולה מן הקליטה, כי בניו יוצאים לעיר ולחוץ לארץ. פעולת ארגון רשמית נעשית רק למען המושבים, להם יש שליחים רשמיים מטעם ההסתדרות ומחלקות הקליטה של המוסדות הרשמיים. העיתונות מדגישה את קליטת העולים במושבים.

על לכיש מתלחשים... על הקיבוץ – 'אל תגידו בגת'.. (וכאן מבטאים זאת יודעי היידיש בג'ס, ברחוב) ובאמת אין מספרים מילה טובה עליו. אנו זקוקים לכלי תעמולה ההולמים את רצינות העניין. משרד מודיעין עם תקציב וקשר. לא נסתתמו שבילי העלייה, הם מחפשים אותנו, צריך להרים פנס קטן בגלות של ליל ירח, ויבואו אלינו.

כל זאת מוטל על השליח והשליחים שלנו. תנו להם זמן. תנו אמצעים חומריים, והדבר יקום! פתגם חז"ל אומר: 'אין אדם נפטר מן העולם וחצי תאוותו עימו'. לאחר ניסיון זה באים החשק והנכונות לצאת שנית לשליחות, למודי ניסיון. ובאם כדור ארצנו יחזיק מעמד עוד 8 – 10 שנים (ובטוחתני כי השנים הבאות תהיינה יותר של שלום ורווחה מאשר אי פעם), מוכנים אנו לצאת שנית לשליחות, מצוידים בזמן, וכל היתר יבוא ויתגשם מאליו.

אריה בן-גוריון